

Over pedagogische verantwoordelijkheid, partnerschap & samenwerking

Een sociaal-ecologische benadering van de opvoeding van jonge kinderen kent ouders een participatieve rol toe in voorzieningen voor jonge kinderen. We kunnen dan niet langer volstaan met het louter 'informer en begeleiden' van ouders (families). Echte participatie en echt gedeelde verantwoordelijkheid vragen een grote wederzijdse betrokkenheid en een open dialoog.

DOOR: ELENA LUCIANO, MONICA GUERRA – In Europa is er een wetenschappelijk en praktijkgericht debat gaande over de relatie tussen gezinnen en voorzieningen voor jonge kinderen. Het sociaal-ecologische model vormt de basis voor deze discussie en dit model heeft de aandacht voor de families van jonge kinderen vergroot. Het sociaal-ecologisch model kent aan ouders een belangrijke rol toe als samenwerkingspartner in voorzieningen voor jonge kinderen. Ouders begeleiden hun kinderen immers in het leven in een gemeenschap. Vanuit dit besef groeit het idee dat voorzieningen voor jonge kinderen plaats moeten bieden aan zowel kinderen als ouders.

Dit thema is niet nieuw. Het is eerder uitgebreid onder de aandacht geweest in de pedagogische praktijk, in richtlijnen van de overheid, in wetgeving, in wetenschappelijke literatuur en in de media.

Het thema kan op veel verschillende manieren benaderd worden en verdient onze blijvende aandacht. Niet alleen in de praktijk van alledag, maar ook in het denken over de manier waarop we naar de toekomst kijken en we de sociaal-pedagogische en maatschappelijke omgeving van jonge kinderen vorm willen geven. Hierin laten we ons niet weerhouden door de huidige economische crisis, hoe zeer die het bestaan van gezinnen en voorzieningen ook beïnvloedt. Sterker nog, de crisis stimuleert ons om er ten behoeve van kinderen en hun familie een weerwoord op te vinden.

Gedeelde verantwoordelijkheid

Wat is het perspectief van waaruit we de relatie tussen ouders en voorzieningen voor jonge kinderen beschouwen en daar een pedagogische invulling aan geven?

In dit nummer van *Kinderen in Europa* plaatsen we deze relatie binnen de begrippen 'pedagogische verantwoordelijkheid', 'partnerschap' en 'samenwerkingsverbanden'. Via deze concepten kunnen we veel gelijksoortige maar ook unieke voorbeelden beschrijven. Wat de beschreven voorbeelden met elkaar gemeen hebben, is dat ze allemaal het belang onderschrijven van participatie van alle betrokkenen: ouders, kinderen, medewerkers en de buurt. Dit perspectief maakt het mogelijk door te groeien van werken 'voor' de families naar werken 'met' de families. Dit effent de weg voor uitwisseling en dialoog en bovenal biedt het mogelijkheden tot een intensieve wederzijdse betrokkenheid.

In deze benadering is participatie de hoeksteen van onze gezamenlijke pedagogische opdracht, omdat participatie een recht is en de voorzieningen voor jonge kinderen de taak – of

delijkheid,

Foto Caroline Boudry

samenwerking en het 'gezamenlijk ontwerpen' van een pedagogisch traject.

Dit perspectief op participatie inspireerde ons tot een van de thema's en vragen die in dit nummer van *Kinderen in Europa* behandeld worden. De verschillende bijdragen zijn gebaseerd op ervaringen, onderzoek, studies en projecten in verschillende Europese landen. We hopen dat ze de kennis over de samenwerkingsverbanden tussen gezinnen en voorzieningen voor jonge kinderen zullen verrijken en verder educatief onderzoek over deze thema's zullen stimuleren.

Samenwerken in de opvoeding

Als we daadwerkelijke participatie van ouders in voorzieningen voor jonge kinderen willen bevorderen, in plaats van hen enkel te informeren of te begeleiden, dan moeten de relaties op een dynamische manier tot stand komen. De verschillende rollen worden niet strikt gedefinieerd maar in onderlinge gesprekken besproken en aangepast aan de context. Voorbeelden hiervan vinden we in het creëren van wederzijdse betrokkenheid tussen ouders en medewerkers van de kinderopvang als een praktijkoefening in democratie (Vandenbroeck, Roets); in benaderingen gericht op samen *zijn* en samen *doen* als concrete ervaring van het delen van de opvoedingsverantwoordelijkheid (Rayna); in praktijken waarin alle betrokkenen, inclusief de kinderen, een stem kunnen krijgen (Martinez); en ook in

'Participatie is de basis van leergemeenschappen.'

liever de plicht – hebben om iedereen die betrokken is bij het jonge kind uit te nodigen dit recht uit te oefenen volgens hun individuele capaciteiten en intenties.

Tegenover het recht op participatie staat verantwoordelijkheid en respect voor individuele verschillen. Dit geldt op het niveau van de samenleving als geheel, waarin ieder individu op zijn of haar manier een mogelijke speler is, of dicht bij de mensen zelf, bijvoorbeeld via een traditioneel aanbod van ondersteuning en training van ouders.

Als de gedeelde verantwoordelijkheid van ouders en voorzieningen voor jonge kinderen het uitgangspunt is, kunnen we niet volstaan met het eenvoudigweg informeren van families of het geven van opvoedingsondersteuning. Bij het delen van verantwoordelijkheid moeten we uitgaan van een gelijkwaardige relatie van dialoog,

voorbeelden van hoe het partnerschap met de families niet enkel meer worden aangegaan met de moeders, maar ook met de vaders (Nasser). Wat dit aangaat, lijkt het duidelijk dat het partnerschap zich niet beperkt tot één (traditioneel) gezinstype, maar open staat voor alle soorten gezinnen die vandaag bij de voorzieningen terecht kunnen (alleenstaande ouders, uitgebreide gezinnen, nieuw samengestelde gezinnen, homo-seksuele ouderparen, enzovoort).

Pedagogisch en sociaal werk dat vertrekt vanuit gedeelde betekenissen en acties, lijkt een manier om thema's zoals diversiteit, achterstelling, financiële en gezondheidsproblemen bij kinderen, niet langer te zien in termen van moeilijkheden, ontbering en behoeften, maar eerder als potentieel en als mogelijkheden tot ontmoeting (Norel; Jackson).

De verschillende vormen van participatie in bepaalde voorzieningen voor jonge kinderen

vormen de basis van leergemeenschappen die open staan voor leerkrachten, ouders en leerlingen en verbeteren niet alleen het welzijn van de betrokkenen, maar komen ook de onderwijsmethodes en leerkansen van de kinderen ten goede (Protonotariou, Haravitsidis).

In contrast hiermee zorgt bijvoorbeeld een samenwerking tussen ouders en leerkrachten die te sterk op de leerkracht gericht is ervoor dat ouders zichzelf eerder zien als 'assistenten' dan als gelijkwaardige partners van de leerkrachten, waarbij de ouders de rol aannemen van klant en leerkrachten die van aanbieders van kennis (Hujala, Eskelinen).

Bovendien wijzen talrijke studies over de verwachtingen van ouders en medewerkers op een aantal gedeelde belangen, maar ook op een gebrek aan erkenning van elkaars bijdragen en op problemen in de communicatie (Gaspar).

De groeiende aandacht voor de ondersteuning van kwetsbare gezinnen – zoals in de voorzieningen voor ouders én kinderen (Monini) en in pedagogische praktijken bestudeerd door Eurochild (Williams, D'Addato) – toont de waarde en betekenis van pedagogisch werk voor de hele gemeenschap en brengt de vereiste samenwerking tussen verschillende soorten voorzieningen in het vizier.

Het accent dat sommige voorzieningen leggen op het vormen van netwerken, ondersteund door een open houding naar zowel de families als de gemeenschap, creëert nieuwe verbanden met gezondheidsdiensten, regionale medische centra en ziekenhuizen (Monini).

Dit brengt ons tot het beeld van voorzieningen voor jonge kinderen als gemeenschapspleinen – ontmoetingsplaatsen – voor reflectie over het kind zijn, kinderrechten, en het beleid dat hierop betrekking heeft (Cagliari).

Het werken vanuit een participatief model vraagt om grote betrokkenheid, niet alleen van de pedagogisch praktijkwerkers, maar ook van alle andere pedagogische professionals. Er is een vertaling en concretisering nodig van de theoretische kaders naar de praktijk. Praktijkmedewerkers moeten worden opgeleid tot competente bouwers van pedagogische samenwerkingsverbanden. Deze betrokkenheid, op verschillende manieren uitgewerkt door plaatselijke familiecentra (Kryger), is vereist voor alle voorzieningen voor jonge kinderen. Ze moeten, zoals belangrijke studies hebben aangetoond, nog verder worden onderzocht (Van Laere). Zo kan het werk met ouders verder ontwikkelen van een deeltaak tot een ware kerncompetentie in de voorzieningen voor jonge kinderen.

Elena Luciano, Universiteit van Parma.

E: elena.luciano@unipr.it

Monica Guerra, Universiteit van Milan-Bicocca.

E: monica.guerra@unimib.it